

Summary:

The textile restoration workshop at the Museum of Arts and Crafts

Iva Čukman
Antonina Srša

The task of a museum is not only the collection and documentation of objects but also caring for their protection, and this was the reason for establishing the textile restoration workshop. Since 1985 the workshop has carried out several hundred documented interventions and the restored items were exhibited at various thematic exhibitions.

One of the essential ethical obligations of restoration is that it needs to study and apply new knowledge about preventive methods and techniques of conservation. The treatment must not change the character of the item, but must preserve its characteristics in every detail.

The textiles at the Museum of Arts and Crafts are divided into six collections: tapestries, rugs and carpets, religious garments, civilian clothes, fashion accessories, embroidery and lace.

The permanent exhibition of the Museum of Arts and Crafts has a series of six tapestries. The oldest and most valuable is the tapestry from the gothic period "Carcel de amor".

The restoration work on this tapestry took six months, and was carried out in several stages.

The collection of clothes and fashion accessories is large and diverse. The restoration of clothes requires particular care because of the fine materials and the complexity of the tailoring. The main problem lies in the question whether the item should be cleaned as a whole or whether it should be taken apart at the original seams.

Restoration work was done on a number of items from the collection of civilian clothes and fashion accessories, most notably on a pink silk dress made in Vienna in 1885.

The collection of religious textiles from the 14th to the 20th century represents the more valuable part of the exhibition, and parts of it are shown in the permanent exhibition.

The conservation and restoration work on these items is markedly different from interventions on other clothes. Careful cleaning with distilled water is still the best way to treat old textiles. Special attention was given to studying the best way of cleaning metal thread.

In order to have better insight into the type and extent of the restoration work, detailed documentation was kept for every individual item. The documentation card holds technical information, the description of the state of the item, the work done on it, the materials used and photo-documentation.

After the items are moved from the restoration workshop to the permanent exhibition, the monitoring of their condition continues.

O STANJU I ČUVANJU TEKSTILNIH PREDMETA HRVATSKOGA POVIJESNOG MUZEJA U ZAGREBU (s posebnim osvrtom na Sakralnu zbirku)

Snježana Pavičić
Hrvatski povijesni muzej
Zagreb

U Hrvatskome povijesnome muzeju tekstilni se predmeti nalaze raspoređeni u šest zbirki. U zbirci Dnevni život, zbirci Zastava, zbirci Uniforma i odora, u Sakralnoj zbirci, te u zbirkama Trodimenzionalni predmeti i Socijalistička izgradnja iz bivšeg Muzeja revolucije naroda Hrvatske.¹

Najstariji materijali čuvaju se u Sakralnoj zbirci i to su primjeri baršuna i veza talijanske i španjolske provenijencije 14. i 15. stoljeća. Slijede potom barokni brokati, svile, atlas i damasti zastupljeni na liturgijskom ruhu, opremi za kaleže i crkvenom namještaju. Najveći je broj predmeta iz 19. stoljeća i to su najčešće uniforme i odore, a u zbirci Dnevni život, pored

Kožna kazula, kraj 17. st.

Biskupske papuče, kraj 17. st.

torbi, novčanika, kapa, šešira, rublja, cipela, čarapa, rukavica, lepeza, treba istaknuti "ilirski" materijal (kape, surke, kabanice) kao i onaj iz ostavštine bana Jelačića.

Iako brojna (više od 1200 primjeraka) i raznolik tekstilni fondus HPM-a nema adekvatne uvjete čuvanja, a nema ni jednu stručnu, pa čak ni priučenu osobu, koja bi na solidnoj muzejskoj razini mogla surađivati s kustosima pojedinih zbirki. Što to onda znači, s kojim se sve problemima bacakemo i što smo sve prisiljeni činiti ne bismo li na nivou preventivne zaštite osigurali minimum zadovoljavajućih uvjeta, možete samo zamisliti. Budući da u samom muzeju nema stručnoga konzervatorsko-restauratorskog osoblja specijaliziranog za tekstil, radimo isključivo s vanjskim suradnicima. Financijska potpora fondova za kulturu povremeno je pratila te djelatnosti, ali zbog obilja druge građe i prioriternih restauratorskih potreba pri izložbenim aktivnostima često je taj fondus morao duže "čekati na red".

No umjesto daljnjih lamentacija, evo ukratko opisa stanja tekstilnih predmeta Sakralne zbirke² te dosadašnjih radnji usmjerenih poboljšanju ukupnih uvjeta čuvanja. Do 1991. godine taj je materijal bio smješten u drvenim ormarima u prizemlju sjevernog dijela palače Oršić-Rauch. Slijedila je potom, do kolovoza 1992. godine, "ratno-podrumska" faza u metalnim sanducima. Tada sam primopredajom preuzela sve ckvene tekstile koji su od onda smješteni u prizemnom južnom dijelu muzejske palače, jer su tu prilično stabilni klimatski uvjeti, odnosno tijekom cijele godine može

se utvrditi prosječna vlažnost oko 50%, temperatura od 10°C do 18°C.³ Prostorija je maksimalno zatamnjena (rjetko se pali svjetlo, a na prozorima su zasjene). Većina je predmeta (kazule, pluvijali, manipuli, pokrovci, stole, slike na svili) u drvenom ladičaru, a manji je broj u "starim" muzejskim vitrinama (biskupske papuče i rukavice, te svetačke krune). Uz osnovno diferenciranje građe prema vrstama materijala i stupnju oštećenosti, sve sam predmete međusobno odvojila i prekrila melineks folijom. Tijekom cijele godine bilježim mikroklimatske uvjete, a koliko je često moguće pregledavam stanje svih predmeta kako bi se zaustavile neželjene promjene (posebno opasnosti od insekata). Zatečeno stanje zbirke moglo bi se globalno definirati kao "osrednje", a to znači da nije sve tako izbljedjelo, poderano i zaprljano da se konzervatorsko-restauratorskim radovima ne bi dovelo u stanje muzealne prezentacije.

Od 1992. godine devet je predmeta Sakralne zbirke, između kojih je i tip značajne kazule na purpurnom šišanom baršunu s vezanim križom (15./16. st.) predan u Tekstilnu radionicu Restauratorskog zavoda Hrvatske. Ti bi predmeti trebali biti vraćeni do veljače 1997. godine. Osim radionice RZH, koja je primarno zadužena za održavanje tekstila Alkarskog društva i koja je opterećena brojnim drugim poslovima pa ne može udovoljiti svim zahtjevima i svim rokovima, potražili smo pomoć od drugih restauratora. Intenzivnije aktivnosti započele su 1995. godine i od tad surađujemo s restauratoricama Muzeja za umjetnost i obrt, te od 1996. s restauratoricom Reom Boschi Gogolja, školovanoj u svjetski priznatom centru Zaklade Abegg u Riggisbergu kod Berna. Bilo je dobrih namjera i u suradnji s Državnom upravom, putem koje je nekoliko paramenata trebalo otići na rad u Dresdensku radionicu, međutim, ta akcija na kraju nije realizirana. Razgovaralo se je i s gospodom Melitom Hoić, koja je završila tekstilnu restauraciju u Institutu dell' restauro u Palazzo Spinelli u Firenzi i koja sljedeće godine dolazi u Hrvatsku.

Načini konzervacije i restauracije tekstila te razmišljanje o tom području kod navedenih suradnika su samo približno slični. Neki njeguju više "mekani" pristup sa što manje otvaranja, močenja i podlijepljivanja predmeta, drugi su za "čvrstu" konzervaciju i restauraciju, kojoj prethode dugotrajni studiji i analize materijala i tehnika, a neki su pak za kompromisnu varijantu i izvanjska dotjerivanja.

Teško se je opredijeliti i točno reći koja je metoda najbolja. Samo bi profesionalni tim, u kojem bi se zajedno našli restauratori, kustosi, povjesničari i tehnolozi, mogao utvrditi naprimjereniju metodu. U našem, pak, slučaju jedan od obaveznih uvjeta koji su morali poštovati svi suradnici bio je da se sve mora moći vratiti u prvotno stanje, te da se predmet tretira isključivo i samo na razini muzealnog pristupa!

Bilješke:

1. Muzej revolucije i Povijesni muzej integrirani su 1991. godine. Još nisu potpuno provedene primopredaje svih zbirki bivšeg MRNH pa je klasificiranje građe sadašnjeg HPM-a prema zbirkama u tom aspektu problematično.
2. Sakralna građa bila je do 1991. godine u sastavu Likovne zbirke (portreti, grafike, skulptura) Povijesnog muzeja. Tek je spomenute godine došlo do njezina izdvajanja kao samostalne zbirke.
3. To nisu najidealniji uvjeti za čuvanje tekstila, ali su u zadanim okvirima i prostoru cijele palače HPM za sada najbolji.

Primljeno: 5.2.1997.

Summary:**On the condition of and the storage of textiles at the Croatian History Museum***Snježana Pavičić*

In the Croatian History Museum textiles are kept in six collections. Although numerous and diverse, the Museum does not have adequate conditions for keeping the textile holdings, nor does it have a qualified, or even a partly-qualified person who could work with the curators of individual collections on a solid professional level.

For the most part the Museum uses outside help, and some objects from the collection of religious artefacts have been sent to the textile workshop of the Croatian Restoration Institute.

The methods of conserving and restoring textiles, and the views of various experts on this subject are only approximately similar. Some hold a "softer" approach, while others prefer "firmer" conservation and restoration.

One of the essential requirements is that everything has to be brought back to its original condition and that the object is treated exclusively on the level of a museological approach.

ZBRINJAVANJE RATOM OŠTEĆENIH PREDMETA ETNOGRAFSKE ZBIRKE GRADSKOG MUZEJA KARLOVAC (iz depoa u Kamenskom)

*Jana Mihalić
Gradski muzej Karlovac
Karlovac*

ajveći dio predmeta etnografske zbirke Gradskog muzeja Karlovac bio je pohranjen izvan grada u obližnjem selu. Predmeti su se nalazili u jednoj od prostorija seoske škole. Selo, škola, a time i zbirka palo je 1991. godine u ruke velikosrpskih okupatora. Otad pa sve do 1995. Muzej nije imao, izuzevši jedno šturo izvješće UN-a, nikakvih saznanja o sudbini predmeta koji su tamo ostali. Tek nakon vojno-redarstvene akcije "Oluja" i uklanjanja mina mogli smo posjetiti selo i uvjeriti se u ono što se tamo događalo.

Uz to što je selo bilo potpuno razrušeno i obraslo u visok korov, sa svih su kuća bili poskidani krovovi. Jedina zgrada koja je imala krov bila je spomenuta škola. I ona je bila pogođena granatom. Rupa se nalazila između dva središnja prozora na prvom katu. Unutrašnjost zgrade bila je u velikom neredu, a zbirka devastirana. Ormari uza zidove bili su otvoreni i prazni. Nošnje pobacane po podu, drveni i pleteni predmeti ispremiješani, slomljeni, zgaženi, razbijeni, razrezani nožem. Njihovom propadanju pridonijele su i klimatske prilike. Kiša i snijeg nesmetano su padali kroz razbijena stakla i otkinute okvire. Krov je bio oštećen gelerima pa je na nekoliko mjesta prokišnjavao strop. Voda je kapala izravno na predmete, skupljala se i uništavala sve što je na to mjesto bilo palo. Prvi dojmovi u smislu spašavanja zbirke nisu davali mnogo nade, a postojala je i opasnost od eksplozivnih naprava kako u samoj zgradi i njenoj neposrednoj blizini tako i na putu u Kamensko. Uz nužne mjere opreza, ipak smo se odlučili da predmete odmah premjestimo u Karlovac. Pokupili smo sve pa i one najmanje ostatke, čak i ono što je sličilo etnografskom predmetu. Najteže je stradao tekstil. Sreća u nesreći bila je okolnost da je postojala dobra suradnja s restauratoricom tekstila Dorom Kušan, koja nam je odmah priskočila u pomoć.

Primljeno: 2.3.1997.

Oštećeni predmeti Etnografske zbirke Gradskog muzeja Karlovac snimio: Danko Fuji, 1995.